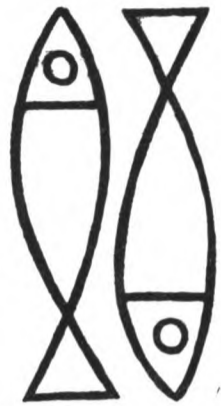

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

De enge man in de enge kluis

de profeet Jona

II

Om de profeet Jona wel te begrijpen, moeten wij hem beschouwen als de vertegenwoordiger van de Israëlietische geest van uitsluiting. Hij zou zich, enige eeuwen later, ongetwijfeld aan de farizee partij aangesloten hebben, met de overtuiging van de oprechtheid van een Paulus. Alzo is de heersende mening, als zou hij uit traagheid of vreesachtigheid geweigerd hebben om naar Nineve te gaan, geheel en al onjuist; wie traag is, vlucht niet naar Tarsis, verre van het vaderland, en wie de moed heeft, om zich in zee te laten werpen, is waarlijk niet vreesachtig.

Er bestaat 'n andere gewichtige reden voor zijn weigering: zij ligt juist in zijn farizees particularisme. Vol ijver voor de eer en de voorspoed van zijn volk, was hij geenszins onwillig Gode de dienst van een profeet te bewijzen, toen deze hem riep om Israëel de blijde boodschap te brengen dat 's lands grenzen weer haar vroegere uitbreiding zouden verkrijgen (2 Kon. 14 : 25); geen getrouwer profeet dan hij, waar het geldt o mIsraëel te zegenen. Maar daarom juist geen onwilliger, waar iets gedaan moet worden, voor 's volks vleselijke belangen schadelijk. Tot zoiets werd hij geroepen; immers gebod God hem om naar Ninevé te gaan, en er een werk te verrichten, waar Jona, dank zij het scherpzinnig blik, al te goed begrijpt dat het voor Israëel niet veel gunstigs nalaten zal.

Ogenschijnlijk moest de last om opgedragen, bijzonder in zijn smaak vallen; immers werd hem geboden om tegen Ninevé te getuigen, en deze stad, wier boosheid ten hemel opgeklommen was, haar ondergang binnen veertig dagen aan te kondigen. Wat toch kon hij op zijn standpunt liever wensen dan de verderving van een stad, van welke zijn volk zo groot gevaar dreigde?

Wat dit laatste betreft, zo moest hij, zelfs in geval hij onbekend met zijn meting was Hosea en Amos van Israëls wegvoering naar Assur geprofeteerd hadden, vermoeden dat het zo aflopen zou. Was hij er nu slechts zeker van geweest, dat Ninevé werkelijk verdelgd zou worden, dan had hij geen ogenblik gearzeld om er heen te gaan: maar hij houdt zich van het tegendeel verzekerd. En op de vraag: wat hem denken doet, dat de stad, zijn beslissende aankondiging van haar ondergang ten spijt gespaard worden zal, geeft hij zelf het antwoord, als hij (4 : 2) de Heer toevoegt, haast zou men zeggen, toedruwt: „Ik heb het alles wel vooruit gezegd dat het ten gunste van Ninevé aflopen zou; want ik kende God wel, dat Hij genadig en barmhartig is, lankmoedig en groot van goedertierenheid en berouw hebbende over hun kwaad, Ik kende God wel, — pas buigt Ninevé de knie, of Hij reikt het de hand van vriendschap toe...”. Ja, Jona, gij kendt Hem al te goed om Hem gehoorzaam te kunnen zijn; want gij wildet Hem anders dan Hij was, als een „wreker zeer grimmig”, mits

niet van Samaria's, wel van Nineve 's zonden.

Zo geeft Jona zelf ons de sleutel van zijn raadselachtige handelwijze in handen; en nu verwondert ons niets meer.

Voorziet hij niet dat al zijn donderen en bliksems ten laatste even voordelig voor Israëls aartsvijand zal zijn, als het onweder voor lucht en akker? Immers zal Ninevé er zich door bekeren, en Gods toorn zich afwenden van de gevreesde stad, en Gods gunst rusten op Samaria's toekomstige roede, en Israëel beschaamd worden.

O, nooit werd enig profeet zwaarder last opgelegd, en wij begrijpen dat hij onwillig was hem te dragen. Het verwondert ons niet meer dat hij verre van Gods aangezicht en van Assurs hoofdstad weg vlucht, over de zee, naar Tarsis misschien de stad uit wie Christus eens zijn geestverwant, Paulus, verwelken zal, onwilliger eerst, maar straks gewilliger dan hij, om meer dan profeet, en apostel der heidenen te zijn.

* * *

Maar de geest van het eigengerechtig, met zijn verkiezing pronkend, de heidenen vloekend particularisme verlaat met Jona Israëel niet. Integendeel belichaamt hij zich steeds krachtiger, en juist in de ernstigen des volks. Ten laatste vindt hij in het farizeïsme zijn stelsel, en wordt, door de invloed van zijn dragers **volksgeest**, om dat tot de huidige dag toe te blijven.

Daarom wordt Israëls historie die van Jona: ook Israëel zal ballings worden, waarom? Omdat het zich verongelijkt waant, als het met de heidenen de goederen des verbonds moet delen, en zich aangewtzen ziet om hen tot de gemeenschap des heils te brengen. Het zal zich van de barmhartige God op de rechtvaardige God beroepen, maar vergeefs: slachtoffer blijft het van de waan als had het op zijn bevoorrecht recht!

Daarom wordt met Jona Israëel zelf bedoeld. In hem moet het volk opgevoed worden tot de erkenning van de grootheid en de algemeenheid van Gods genade; van zijn roeping om drager van dat heil onder de volken te zijn; van de waarheid dat het niet te koste, maar ten bate der wereld verkoren is, en zelf verloren gaat wanneer het ten koste en niet ten bate der wereld gezegend wil worden.

Ontzaglijke les?

Het kan ze niet leren, tenzij eerst zijn ogen opengaan voor eigen nietswaardigheid en verdiensteloosheid. Zolang het niet inziet, dat het niets beter is dan de volken, ja, nog vleselijker, en, vanwege zijn eigen liefde en eigen gerechtigheid, slechter, walgelijker, onbekemmerlijker dan zij, sleugt het wat niets. Leren moet het, dat het nooit uit kracht zijner afstamming aangenaam bij God is; dat het genade behoeft; dat het niet te goed is om met de volken dezelfde Zaligmaker te hebben en hun dienaar te zijn. Anders gaat de geest des nieuwen verbonds het voorbij. En het wordt meer dan tijd dat 't deze les lere wil het zijn bestemming, om de wereldt ten heil te zijn, vervullen. Immers nadert de ure,

waarop het onder de volken verstrooid worden zal.

* * *

God begint met Jona zijn enghartigheid af te leren. Daardoor allereerst dat Hij de heidenen, die onze profeet zo veracht, gebruikt om hem te beschamen. Immers zijn al de heidenen met wie Jona op zijn wonderlijke tocht in aanraking komt, beter dan hij zelf.

Daar is hij op het schip. De baren woeden zo hevig, dat het vaartuig dreigt te breken. Ruwe matrozen beginnen te beken. Een ieder tot zijn God, en beloven elkander zich van hun zonde te bekeren. Intussen ligt de vrome profeet te slapen, en bidt noch voor zichzelf, noch voor zijn arme evenmens als ware er dood noch eeuwigheid. De schipper zelf, schoon een heidens man, en geen buitengewoon bidder, moet hem wakker, en, over zijn biddeloosheid verbaasd, half verontwaardigd, hem toedruwen: „Wat is u, gij hardslappende? Sta op, roep tot uw god; misschien zal die God aan ons gedenken, dat wij niet vergaan. (Jona 1 : 6).

Daar staat Jona ten laatste op; maar van zijn gebed wordt niets vermeld, en zo hij al gebeden heeft is er toch evenmin acht op geslagen, als op de smekingen der matrozen, die de afgoden aanriepen; immers bleef het er even hard om doorstormen.

Ook doet hij niets; hij spreekt geen enkel troostrijk woord; hij geeft geen enkele goede raad; daar staat hij alsof hijzelf een heiden was. De scheepslieden zijn hem in alle opzichten voor; want zij beseffen dat er een rechtvaardigheid is, die de schuldige tot op de zee vervolgt om zijn ontkoming te beletten en stellen voor om het lot te werpen, in het geloof dat de barmhartigheid de zondaar in hun midden aanwijzen zal, om te voorkomen dat allen vergaan.

Daar valt het lot op Jona. Toch zijn de zee-lieden enkel bescheidenheid en wel verre van hem rechtstreeks te beschuldigen, vergenoegen zij zich met van hem aanwijzing van de schuldige te vragen, al verraden hun tot hem gerichte vragen, over zijn werk, herkomst, land en volk, dat hun hart er hem voor houdt. Daarentegen staat Jona in de volle, ongebroken trots van het vleselijk Israëlietisme. Eerst een verwijzing naar zijn voorrecht als zoon des verbonds, en een kennisgeving dat hij een vroom man is, daarna een verhaal van zijn vlucht, waarin, blijkens de vraag der scheepslieden opheldering, het voornaamste gemist wordt, namelijk de uiteenzetting van het zondige en strafwaardige zijner daad. Was hij vroeger onwillig om Gode gehoorzaam te zijn, zij integendeel leggen in hun besluiteloosheid met opzicht tot wat met Jehova's profeet te doen, een eerbied voor God aan de dag, die wonderlijk is. Want ofschoon allen hem voor de zondaar houden, tegen wie de elementen woeden, en die hun leven in gevaar brengt, eren zij hem vanwege zijn God dermate, dat zij weigeren hun handen naar hem uit te strekken. Zelfs nadat hij hun gezegd heeft dat zij hem in zee moesten werpen, zo zij zichzelf behouden willen, laten zij hem met rust, en roeien tot zij geheel afgemat zijn, om het schip met de profeet erin, weer aan wal te brengen.

Eerst nadat het duidelijk blijkt, dat allen vergaan, tenzij Jona in de diepte geworpen wordt, voltrekken zij het godsgericht aan hem, ja, maar na vooraf het roerend gebed ten hemel gezonden te hebben: „Och Here! laat ons toch niet vergaan om dezès mans ziel, en leg geen onschuldig bloed op ons; want Gij, Here! hebt gedaan gelijk het u heeft behaagd (H. 1 : 14).

Nu verdwijnt de profeet en legt de zee zich neder. Thans kondigt de stilte aan, dat Jona, de Israëliet, de profeet, zondiger dan allen is, schuldiger dan ruwe heidense matrozen: zij toch blijven op het schip en de golven dienen hen, maar hem eiste de toorn der baren.

En wat vrucht laat het na? De enge man wordt in de enge cel besloten, (een ieder komt in zijn eigen plaats) hun hart daarentegen verwijdt zich; want zij „vreesden de Here met grote vreze, en slachtten de Here slachtoffer, en beloofden geloften”. (H. 1 : 16). Ere aan Jehova! licht hoort het Jona beneden in de diepte.

* * *

Niet anders gaat het in Ninevé.

Nooit had enig profeet wettischer geprekeet dan Jona daar; er was letterlijk zweem noch schijn van evangelie in zijn prediking. Zelfs de eis van bekering werd er in gemist; trouwens hoort het bevel der bekering tot het evangelie, naardien het een teken is dat God ons weer in zijn dienst hebben wil. Op zijn tocht door de stad hoort men de profeet niets anders roepen dan dat Ninevé binnen veertig dagen omgekeerd wordt. 't Is of de Ninevieten duivelen zijn, wijl hun, even als dezen, niets aangekondigd wordt dan het oordeel.

Even weinig innemend als deze boodschap is de prediker zelf. Men kan zien dat hij niets liever wil dan dat zijn bedreiging bevestigd wordt. Daarbij is hij een Joodse vreemdeling, die ongevraagd zich met Ninevé's zaken en zonden komt bemoeien. En Ninevé is een wereldstad, door heidenen bewoond, machtiger dan Samaria, dan Damascus, dan Babylon, op weg om Koningin der steden en landen te worden, het Rome harer eeuw! Wat vrucht zal zulk een prediking in zulk een stad dragen? Er is geen verwachting van.

Hoort slechts; en dat Jona zich schame!

De gehoorzaamheid der Ninevieten, spaart onze profeet geen geringe moeite.

Immers had hij drie dagen nodig (H. 3 : 3) om al predikende de straten der stad door te gaan; maar ziet! pas is hij er één dag mee bezig geweest, of het is genoeg. De koning heeft de profeet het werk uit de hand genomen. Terwijl profeten gewoonlijk wel in de achterbuurten, maar niet aan het hof en in de paleizen geopende oren en gehoorzame harten vinden, is hier juist het tegendeel geschied. De koning gaf de toon aan, en werd zelf een Jona, neen, beter profeet dan hij. Want terwijl Jona van niets weet, of tenminste spreekt, dan van de goddelijke rechtvaardigheid, brengt de vorst, geheel uit eigen aandrif en voor zijn persoonlijke verantwoording, zijn volk een evangelie, dat beter van gehalte is dan men van een heiden verwachten zou. Bij gebrek aan zekerheid, dat God barmhartig zou zijn onderstelt hij er tenminste de mogelijkheid van; en niets nu is Jehova aangenamer dan dat wij, zelfs als Hij zijn barmhartigheid voor ons verbergt, toch aan haar blijven geloven, en over ons invoeren. Wie weet, God mocht zich wenden en berouw hebben, en Hij mocht zich wenden van de hittigheid Zijns toorn, dat wij niet vergingen (H. 3 : 10). Zo spreekt hij: en zie, dat woord doet hem ere aan, en is beter dan wij van Jona hoorden.

Deze vorst geeft zich met zijn volk op genade en ongenade aan God over; hij eist de genade niet en vindt het oordeel niet onbillijke, maar is enkel onderwerping, boete en

hoop. Terwijl Samaria zwijgt, zit Ninevé te wenen. Als de profeet van niets dan van het goddelijk gericht weet te spreken, zo kan hij 's volkshalve, reeds na afloop van de eerste dag vertrekken. Allen zijn reeds met zakken bekleed; zij vasten en bidden; en welk een geroep om afwending van het gericht Ook de beesten staan in het kleed der boetelingen en mogen niets nuttigen, zelfs geen water, en de mensen nog minder. De kinderen schreien ook mede. En de boze wegen zijn woest geworden wijl er niemand meer op wandelt!

* * *

Toch schaamt Jona zich nog niet. Van de waan als ware hij beter dan de Ninevieten is hij niet spoedig verlost. Een Jood zit het farizeïsme in het bloed. Hoeveel moeilijker is Jona van zijn vroomheid dan Ninevé van zijn boosheid bekeerd. Voor Ninevé's bekering is de verschijning van de profeet voldoende, die van de profeet zelve eist de verschijning van God.

God gedraagt zich jegens Jona even vriendelijk als de vader in de welbekende gelijkennis jegens de oudste zoon, wiens oog boos

was, omdat hij zich verongelijkt rekende door de genade, aan zijn jongere broeder be-
wezen.

Hij buigt zich zo menselijk tot hem neder, spreekt zeer eenvoudig met hem, verdraagt zijn harde woorden, en tracht hem even barmhartig te maken als Hij zelf is.

Hij wil hem een ruim hart en een vrije blik geven, evenals later aan Petrus, toen Hij het linnen laken uit de hemel voor hem afdalen liet, om hem te leren dat de stroom der goddelijke liefde veel te vol is, om door de dam, die 't Israëlietisch verbond aan zijn uitvloeiing over de wereld stelde, langer te-
gehouden te kunnen worden.

(Slot volgt)

P.S. Een aandachtige lezer van Opbouw, br S. te N. schrijft mij dat de studie van ds Van Andel over Jona ook verschenen is in het maandblad „De Avondster” dat deze gedurende twee jaar, in 1876 en 1877 heeft uitgegeven. Later werd ze herdrukt in Van Andels „Bloemlezing uit De Avondster”. Maar in de inhoudsopgave van dit laatste boek ontbreekt de opgave daarvan. Het stuk is te vinden in „De Avondster” 1e Jaargang blz. 201-220. In de Bloemlezing op pag. 92-111. We danken br. S. hartelijk voor zijn mededelingen en geven die graag hier door. C. V.

Geëiste kritiek

Het is een van de verdrietige dingen in het kerkelijke leven dat de schatten die in een tijd van reformatie door Gods genade aan de kerk zijn geschonken zo spoedig weer verloren gaan.

Ik dacht daaraan toen er van verschillende zijden bezwaar tegen werd gemaakt dat in de kerken de kritiek van onderscheidene broeders zich ging richten op de handelingen van de synode van Rotterdam-Delfshaven. En men in die kritiek ook betrok de vraag of de broeders die thans in Rotterdam vergaderd zijn nog wel in de volle zin van het woord een synode mogen worden genoemd. Het gaat mij hier nu niet over die kwestie zelf, maar alleen daarover **of deze vraag kritisch mag worden gesteld.**

Het is aan wie de geschiedenis der vrijmaking bewust heeft meegemaakt bekend dat de vraag naar de wettigheid van een zittende synode ook toen in geding werd gebracht.

Prof. Schilder en Prof. Greijdanus waarschuwden namelijk de in het najaar van 1942 nog steeds vergaderende synode van Utrecht dat zij niet boven de termijn van drie jaren mocht blijven zitten en geen zaken mocht behandelen welke niet op haar agendum stonden. En zij wezen er daarbij op dat als de synode dat toch deed zij onwettig zou zijn.

De synode van toen was **woedend** over deze vermaning!

En ze besloot van deze hoogleraren te **eisen** dat ze zich **de facto** zouden conformeren aan alle besluiten welke zij nemen zou.

Door de beslissing van deze synode werd zo een „heilich recht” van kerken en kerkleden aangetast. Namelijk het recht van een alomvattende kritiek op wat de meerdere vergaderingen zijn en doen! Een „heilich recht” dat rechtstreeks samenhangt met ware reformatie der kerk, ja daaruit onmiddellijk voortvloeit. Die synode mocht over deze kritiek niet woedend worden. Haar enige taak was op een broederlijke wijze proberen aan te tonen dat wat de beide hoogleraren schreven niet was naar de Heilige Schrift, de confessie en de kerkorde.

In de veertiger jaren hebben toen de „bezwaaarden” tegenover deze synodale hooghartigheid met alle kracht gestreden voor de handhaving van het „recht van kritiek”.

Daarbij werd o.a. gewezen op een prachtig artikel van Dr. Kuyper waarin hij het recht van kritiek — dat tegelijk ook in de volle zin

van het woord een **plicht** tot kritiek is — op duidelijke en klemmende wijze handhaaft.

Kuyper betoogt daarin „dat de Gereformeerde kerken **altoos** en **overal** kritiek toelaten”.

Ja, men moet zelfs sterker spreken. Men moet namelijk zeggen „dat onze kerken, ook over haar meerdere vergaderingen kritiek **eisen**, en juist doordien ze kritiek niet slechts toelaten maar eisen, zo onverwinnlijk staan.

Critiek eisen onze kerken van elke predica-
tie, van elke Sacramentsbediening, van elk gebed, van elk kerkbezoek, van elke bediening van het ambt, van elke kerkeraadshandeling ener classe, en van elke handeling en elk besluit van een Synode.

Critiek, al naar de zaak is, van de leden der gemeente, van de ambtsdragers, van wie buiten staat, van de wetenschap, van de pers.

Is nu deze kritiek uit valse beginselen gevoerd, en niet naar den Woorde Gods; en is ze dus leidende tot valse conclusiën, of ongemotiveerd; welnu dan horen de kerken zulk een kritiek aan, en gaan over tot de orde van de dag.

Is daarentegen zulk een kritiek juist; is ze conform den Woorde Gods; slaat ze de spijker op de kop, dan merken de kerken hierop en brengen de zaak in het reine of waken voor het vervolg.

Dat zulk een kritiek soms kant noch wal zal raken, spreekt vanzelf; dat zulk een kritiek soms hinderlijk kan zijn, ligt in de aard der zaak; maar dat hindert de kerken Gods niet... Veel liever dan de gezonde uitwerking, die scherpe kritiek vaak hebben kan, te derven, dragen ze dit onaangename, in ootmoedigheid des geestes bereid en genegen, om naar wat juist is te luisteren, en wat onjuist is zonder toorn te laten liggen...

Het is ongetwijfeld zo dat de handelingen en besluiten van de ambtsdragers in Christus' kerk voor de consciëntie, mits altoos onder appél aan Gods Woord, een bindende betekenis hebben.

Maar natuurlijk bindt die autoriteit niet uitwendig, maar alleen inwendig door de Heilige Geest.

Gaat dus een Synode zó te werk, draagt ze een zo hoog karakter, en zijn haar besluiten zo rijk en principiëel, dat de leden der kerk gevoelen, hoe metterdaad de Heilige Geest voorziet, en de vergadering leidde, dan zal de innerlijke binding aan deze autoriteit een zeer sterke zijn.

Doet zich daarentegen het geval voor, dat zulk een betoon van kracht des Heiligen Geestes, geheel of ten dele uitblijft, en bevindt men dat de Heilige Geest in de consciëntie in meerdere of mindere mate tegen zulk een vergadering reageert, dan valt in diezelfde mate uiteraard de band in de consciëntie weg, en wordt veeleer de verplichting geboren, om de oorzaken van deze zwakheid op te sporen, en juist ter sterking van de kerkelijke autoriteit in de toekomst, op wat wond schijnt de vinger te leggen.

Hierin kan men mistasten, en het is uitnemend dat broederen die anders oordelen, hun overtuiging hier tegenover stellen.

Maar nooit mag men om het uitspreken van zulk een oordeel iemand hard vallen, of iemands ernst verdenken, of zijn broederlijke betwijfelen".

Ik hoef aan dit prachtige, echt bijbelse en daarom oer-gereformeerde woord niets toe te voegen.

Het is een, zou men haast zeggen, klassieke tekening van het heilig recht en de verantwoordelijke opdracht tot het oefenen van kritiek in de kerk van Christus.

C.V.

Kerkelijk Leven

* * Was er een onbehoorlijke vinger in de synodale pap?

De vorige week schreven we: „De hooglaren, ter synode aanwezig, hebben een behoorlijke vinger in de pap der synode gehad”.

Daarop ging prof. Kamphuis in De Reformatie in. Kwalificeert ons schrijven als buurvrouwpraat. Daar gaan we niet op in. Dit is beneden ons peil. Maar uit de woordenstroom vissen we wèl de volgende klomp:

„Allereerst is daar al de vraag van de vorige driestar: hoe weet ds. Visee toch zoveel van die synodale pap? Of denkt hij er in ieder geval zoveel van te weten? Zat soms zijn vinger er tersluiks óók in? Dan zou de vraag rijzen, of **afwezige** adviseurs niet invloedrijker zijn dan de **aanwezige**? En daarin zou dan prof. K. Schilder gelijk krijgen, die in zijn strijd vóór de aanwezigheid van hooglaren ter synode op het gevaar van de invloed der afwezigen heeft gewezen”.

We antwoorden: Het feit dat de ter synode aanwezige hooglaren ter synode een behoorlijke vinger in de pap hebben gehad is een notoir feit. Dat ze er waren stond in de krant. En hun aanwezigheid behoorde net zo min tot de geheimen van het comité als de aanwezigheid van kardinaal die en kardinaal die in een pauselijk conclaaf. En hoe zij zich ter synode gedragen is bekend: zij nemen een groot deel van de spreektijd in beslag. De proef op de som levert het Gezinsblad van vrijdag 20 november. De eerste, die daar, nadat het rapport Wiskerke over „de schorsingsweg” in bespreking kwam, het woord vroeg en verkreeg en voerde was niet een van de wettige afgevaardigden der kerken, maar de adviseur prof. Kamphuis. Die niet bescheiden als adviseur zijn beurt en zijn tijd afwachtte, maar als primaat — ik dank aan hem die term — de eerste vinger in de pap der synode stak.

De redacteur van De Reformatie suggereert zijn lezers dat ds. G. Visee misschien wel tersluiks zijn vinger in deze breipot stak.

Wat moet ik op zo'n publieke verdachtmaking antwoorden? Ben ik soms verplicht als prof. J. Kamphuis in de krant belijft te zetten dat ik een onbescheiden en onfatsoenlijk mens ben, het harnas aan te schieten en publiek te betogen dat ik toch heus wel een nette man ben en mij niet met een anders doen bemoei? Daar dank ik voor! Niet ik hoef het bewijs daarvoor te leveren, maar

prof. Kamphuis stave zèlf zijn verdachtmaking met de nodige bewijzen.

Het is overigens — psychologisch bezien — merkwaardig dat prof. Kamphuis, toen de synodale wagen pech kreeg, blijkbaar terstond gedacht heeft dat Visee zand in de motor kon hebben gestrooid. Hij wete dat Ik het synodale Israël niet beroerd heb en gebruike mij niet als zondebok.

Wanneer de hoogleraar voorts prof. dr. K. Schilder — ach, ware deze man nog onder ons — aanhaalt, dan beken ik dat ik diens argumentatie op dit punt allermindst deel, en van stonde aan niet gedeeld heb. Als ze juist is dan komt ze hierop neer: Laten we o.a. prof. J. Kamphuis maar altijd gelegenheid geven alle synoden laten bijwonen en hem gelegenheid geven daar het hoogste woord te voeren want anders zit hij toch permanent aan de telefoon om „tersluiks een vinger in de pap te houden”.

Zo slecht wil ik van geen hoogleraar denken.

Ook van professor Kamphuis niet.

En tenslotte: wat de vinger in de pap betreft: de hoogleraar H. J. Schilder ging in de afgelopen zomer, in weken, toen de synode vergaderde, en de colleges stil stonden, niet ter synode. In de maand oktober en begin november, toen de schorsenswaardigheid van ds. Van der Ziel ter sprake kwam, woonde hij de synode wèl bij. Nadat de hoofdmoot van de zaak Van der Ziel was afgehandeld verliet hij de synode weer.

Tegen zijn afwezigheid heb ik geen bezwaar. Waarom echter, zo vraag ik mij, thans af, publiek over een publieke zaak, waarom was hij er juist TOEN wèl? Om een vinger in de pap te hebben of niet?

G. Visee

* * De aandacht niet afleiden

Professor Veenhof schreef vóór de vakantie in ons blad een aantal belangrijke actuele artikelen over de zaak van de ware en valse kerk, zoals deze een rol heeft gespeeld in de vereniging van de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederduits Gereformeerde Kerken in 1892: over de vraag of de Nederlandse Hervormde kerk als valse kerk diende te worden aangemerkt werd in 1892 geen uitspraak gedaan. En dat laatste niet per ongeluk. Maar nadat de zaak van weerskanten met nadruk aan de orde was gesteld en beide partijen het hunne even nadrukkelijk hadden betoogd, werd zo mogelijk nog nadrukkelijker uitgesproken dat de dolerenden van de afgescheidenen niet vergden hun zienswijze over te nemen, terwijl de afgescheidenen op dit punt de dolerenden niet drongen.

De vraag of de Nederlandse Hervormde Kerk een valse kerk is naar de artikelen 27-29 van de geloofsbelijdenis is nimmer kerkelijk beantwoord. Het moge zo zijn dat sommige Gereformeerden alzo oordelen, anderen oordelen zo niet. Eén in hetgeen de belijdenis leert omtrent de ware en de valse kerk is er sedert 1892 een legitieme vrijheid t.a.v. de vraag of een bepaalde kerk als valse kerk dient te worden aangewezen.

Dat zijn glasharde feiten.

Er is op dit punt, en dat niet bij toeval maar met opzet, geen officiële uitspraak onzer kerken.

Nu schreef ds. D. van Houdt in zijn ziekenrubriek in het Gezinsblad dat de geschiedenis de afgescheidenen toch wel in het gelijk heeft gesteld: de ontwikkeling heeft ook na 1892 duidelijk aangetoond dat de Hervormde kerk valse kerk is.

Dat kon wel eens waar zijn.

Maar dat is dan het gevoelen, het oordeel van ds. Van Houdt.

Zoals dat het gevoelen was van professor Lukas Lindeboom in 1892.

TE BERDE

Deze week heeft Prof. Dr. L. J. Rogier zijn afscheidscollage gegeven als hoogleraar in de nieuwe geschiedenis aan de Universiteit van Nijmegen.

Rogier is een enorm boeiende figuur. Na een leraarsloopbaan trad hij in 1945 voor het voetlicht met de publicatie van een dik boek, „Geschiedenis van het Katholicisme in Noord-Nederland in de 16e en 17e eeuw”. Het boek beschreef op minitieuze, maar zeer suggestieve wijze de ontwikkeling van het Rooms-Katholicisme in de eeuwen dat deze godsdienst in de Nederlanden officieel was verbonden.

In 1947 kreeg Rogier van de Katholieke Universiteit van Nijmegen het eredoctoraat aangeboden, en in datzelfde jaar werd hij benoemd tot hoogleraar in de geschiedenis.

De tweede grote publicatie van Rogier, geschreven samen met Dr. N. de Rooy, verscheen in 1953 ter gelegenheid van de herdenking van het herstel van de hiërarchie in 1853. Dit werk heet In Vrijheid Herboren. Drie jaar later kwam een soortgelijk boek van de pers, een gedeeltelijke herschrijving van het eerste gedenboek, ditmaal geheten „Katholieke Herleving”. Beide boeken behandelen de geschiedenis van de emancipatie van het Rooms-Katholieke volksdeel, de geschiedenis van een volksgroep die voor zijn erkenning heeft moeten vechten.

Ik kan U werkelijk aanraden één van beide boeken eens ter hand te nemen. Deze boeken zijn groots opgezet, verguld met platen en illustraties, en zeer boeiend geschreven. Het is het tegendeel van een droge en dorre verhandeling over een ver verleden; het bezit een sterk apologetisch karakter. Maar het is ook weer niet een critiekloos verdedigen van alles wat rooms is. Bepaalde figuren en toestanden uit het Roomse verleden moeten felle critiek verduren.

Het hoofdthema van deze boeken is de worsteling van het Rooms Katholicisme om een plaats te verwerven als een volwaardig bestanddeel van de Nederlandse natie.

En als u dan zo'n boek doorbladert, zal het U misschien net zo vergaan als ondergetekende; U zult de verzuchting slaken: hadden wij, Gereformeerden, ook maar een Rogier! Bestond er maar een boek, dat op boeiende wijze ook ónze emancipatie beschreef!

Ik weet wel: er is enorm veel over allerlei facetten van het gereformeerde en anti-revolutionaire verleden gepubliceerd. Maar waar is nu een samenvattende geschiedbeschrijving van het gereformeerde protestantisme vergelijkbaar met Rogier's Katholieke Herleving? Waar is het boek dat, waarderend en kritisch tegelijk, de ontwikkeling van het gereformeerde volksdeel beschrijft vanaf Bilderdijk tot de laatste wereldoorlog? Het is er niet!

Tevergeefs zoeken wij ook naar goede biografieën van onze grote voortrekkers, b.v. van Groen van Prinsterer, van Kuiper, van Colijn. Voor de vakmensen zijn deze figuren, mede dank zij de aanwezigheid van althans een deel van hun correspondentie, wel toegankelijk geworden, maar de belangstellende leek staat veelal met lege handen. En wij zwijgen nu maar over de mindere goden. Onze vaders van de Afscheiding, wat voor mensen waren dat eigenlijk? Wat bezielde hen? En de mannen rondom de Doleantie? Wat weten wij van figuren als Wormser, Keuchenius, van de Berg, Fabius, Heemskerk, Idenburg? Eigenlijk alleen hun namen.

Een goede geschiedschrijving lijkt mij momenteel om twee redenen urgent. In de eerste plaats omdat het er naar uitziet, dat „de Kuyperiaanse wereld” voorgoed tot het verleden gaat behoren, en in de tweede plaats, omdat door het verschijnen van Parade der Mannenbroeders en Het Beeld der Vaders, hoe amusant, puntig en raak deze boekjes in een bepaald opzicht ook mogen zijn, het risico aanwezig is, dat bepaalde kringen zich een caricatuur van dit verleden gaan vormen.

In de derde plaats is een goede geschiedschrijving het beste tegengif voor een ons aangeboren kwaal: het canoniseren, het heilig verklaren en tot norm verheffen, van bepaalde personen en gebeurtenissen uit ons verleden. Een aangeboren kwaal, inderdaad. Want we leven graag bij de oude leus: er staat geschreven én er is geschied. Alsof er twee kenbronnen zouden zijn van Gods wil en Gods waarheid. Laten wij het toch maar alleen op de eerste houden!

v. O.

En zoals dat zelfs het gevoelen zou kunnen zijn van . . . . . professor C. Veenhof.

Maar dat is de kwestie niet.

De kwestie is deze: niet of dat het oordeel is van ds. Van Houdt, professor C. Veenhof en anderen, maar of dat het officiële oordeel is van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het antwoord op deze vraag luidt: NEEN. Integendeel.

De kerken hebben in 1892 geweigerd, opzettelijk en nadrukkelijk, zich daarover uit te spreken.

Dat is de zaak.

En daarvan moest ds. Van Houdt de aandacht niet afleiden.

Omdat de zaak zo aktueel is.

Immers ook over de Gereformeerde, synodale, kerken is nimmer zulk een uitspraak gedaan.

En niemand is onder ons aan enige kerkelijke uitspraak op dit punt gebonden.

De een oordeelt zus.

De ander zo.

En beiden hebben daartoe volkomen vrijheid.

Dat heeft professor Veenhof prachtig en met de stukken aangetoond.

En daarom behoort niemand onder ons op dit punt, door wie dan ook, te worden benauwd.

G. Visee

* * De televisie

Daar zijn we tegen.

Tenminste de meesten van ons.

Mordicus tegen.

Zó tegen, dat toen onlangs een onzer hoogleraren in zijn blad verteld had dat hij een of ander op het televisietoestel had gezien, meerdere verontruste briefschrijvers zich tot de televisiegenietende hoogleraar wendden: Hebt U televisie? Gelukkig kon de betrokkene zijn lezers geruststellen. Hij verklaarde in een aparte driestar apert dat er in zijn huis geen televisie-apparaat stond. Ja, dat in de huiskamer zelfs geen radiotoestel te vinden is. Het is er wel. Maar het staat als ik het goed begrepen heb in de studeerkamer en kan vanuit deze huiscentrale alleen worden bediend. Zodat ons vrijgemaakte volk op dit punt zeer gerust kan zijn. Tussen twee haakjes: niemand verwijte mij dat ik huiselijke en intieme aangelegenheden publiek maak. Dat zou ik reeds hierom niet kunnen dat de huiselijke aangelegenheden van de hoogleraar mij niet bekend waren voordat hij ze zelf in De Reformatie van 8 aug. publiek had gemaakt. En het is dan ook allermint met de bedoeling het huisbeleid van de hoogleraar te critiseren, dat ik er overschrijf. Dat beleid kon wel eens wijs zijn. Het valt tegenwoordig voor een huisvader niet mee zaken, die voor de jonge en rijpere jeugd minder goed zijn, buiten de deur te houden. Want ook onze „tieners" zijn net als andere tieners. Ze luisteren nu eenmaal liever naar Cliff Richard, naar nummertjes uit de West Side Story, naar de Elvissen en de Connies en hoe ze allemaal maar heten mogen dan naar een half uurtje liederen van Johannes de Heer, drie kwartier kopermuziek van het Leger des Heils of naar Eine kleine Nachtmusik van Mozart. Misschien hoort de laatste meer bij Cliff en Elvis en Conny dan bij de bundel van De Heer of het Leger. Maar dat verbetert U dan wel. Ofschoon die bundel en het Leger. . . . .

Maar de meerderheid is tegen.

Hoewel, als ik mij niet vergis, het aantal televisietoestellen ook onder ons toeneemt. Het aantal leveranciers van die apparaten ook. Maar dat laten we nu rusten.

Doch ook die vrijgemaakten, die wat wijlen een bekend tijdredenaar eens „de kijkkast van de duivel" schold, zich hebben aangeschaft zijn **eigenlijk** tegen. Maar ze hebben zo hun

redenen om wat ze voor anderen schadelijk vinden voor zichzelf te gebruiken.

Er zijn er, die zeggen: Wij zijn er eigenlijk niet zo vóór, maar wij hebben geen kinderen en wij zijn oud en wijs genoeg om te weten hoe we met zo'n geval moeten omgaan. Anderen hebben de kinderen groot, ze zijn de deur uit en nu hebben de kinderen, die zelf zo'n kastje in huis hebben, aan Vader en Moeder zo'n gevalletje kadoo gedaan. En alle vrijgemaakten kijken, als je dat zo hoort, alleen naar het Journaal, naar natuurfilms uit Afrika, naar de opening van de Statengeneraal en als er buitenlands vorstelijk bezoek is. Een enkele ook wel eens naar een dagsluiting van Okke Jager. Of als er een zitting van de Eerste of de Tweede Kamer wordt uitgezonden. Bij uitzondering ook wel eens naar een voetbalmatch als 't niet op zondag is. Of Sjoukje Dijkstra. En naar andere juffrouwen, als het goede klanten van Jansen en Tilanus blijken te zijn. En de kleinkinderen mogen bij Opa en Oma komen kijken naar Pipo de Clown of naar Lassy. Bovendien kijken en luisteren we natuurlijk naar al de uitzendingen van het Gereformeerd Politiek Verbond.

Maar voor de rest draaien we af.

En als we niets af te draaien hebben omdat we geen televisie-antenne hebben, dan draaien we bij. . . . bij de bureu. Het is ook weleens prettig wereldse bureu te hebben of slap-vrijgemaakte bureu, bij wie je nog eens kijken kunt naar al die nette dingen die door de

Inhoud „Opbouw"

De enge man in de enge kluis	C.V.
Geëiste kritiek	C.V.
Kerkelijk Leven	G.V.
Te Berde	v. O.
Ik hef mijn ogen op tot U, Die in de hemel troont	
Bij het overlijden van Anne de Vries	G.P.
Contrair of contradictoir	C. Vonk
Persschouw	
Ingezonden	
Kerknieuws	

beeldbuis komen. Zoals het in vroeger dagen voor een joodse familie toch wel prettig was om een gojimfamilie naast zich te hebben om zo op sjabbesavond te vragen: „Kan Jaantje even komen om de lamp aan te steken?" Daar maakte Sam zelf zijn handen niet vuil aan. Want Sam hield met vrouw en kinderen de Wet.

Zo doen mensen, die „uit de Wet" zijn.

Zij houden de Wet.

En maken zo op z'n tijd gaarne gebruik van de goede diensten van anderen, die „de Wet", die onze Wet niet houden.

We zijn tégen.

En gaan af en toe kijken en snoepen bij de bureu.

G. Visee.

Ik hef mijn ogen op tot U, Die in de hemel troont

In de moeilijkste uren van Zijn leven heeft onze Heiland telkens gegrepen naar het Oude Testament en vooral naar het Boek der Psalmen. Blijkbaar was het Hem soms zo benauwd, dat Hij Zelf geen woorden kon vinden om tot Zijn Vader te spreken, om de nood waarin Hij verkeerde, uit te zeggen. Dan vónd Hij de woorden voor Zijn gebed in de Schriften.

Wij willen in Zijn voetstappen wandelen en Hem ook hierin navolgen. 't Kan ook niet anders. Want wij hebben dezelfde ervaring — u zult dit waarschijnlijk allen wel kennen — dat we soms geen woorden weten te vinden om aan de Heere te zeggen wat ons bezig houdt. Dan is het een wondere vertroosting, dat een Ander ons te hulp komt; dat de Heilige Geest Zelf ons de woorden voorzegt. We behoeven het Hem maar na te zeggen. Het is een wondere vertroosting om dan te ontdekken, hoe de Heilige Geest precies ónze moeite, ons verdriet, onze zorgen onder woorden heeft gebracht.

Laat ik u eerst mogen zeggen, dat ik lang gearzeld heb, voor ik ertoe kon komen om op de preekstoel iets te zeggen over dt moeiten in onze kerken. Het is u wellicht opgevallen, dat ik gedurende vele maanden in de prediking geen woord heb gezegd over wat onze kerken beroert.

Ik heb opzettelijk gezwezen. Want ik heb telkens weer overwogen, dat ik in de kerkdienst alléén aan het woord ben en dat niemand de gelegenheid heeft mij hier tegen te spreken.

Men heeft de preekstoel wel eens genoemd „de burcht van de lafaard". En het gevaar is

zeker niet denkbeeldig, dat de kansel zó gebruikt wordt, dat hij zo misbruikt wordt.

Wanneer ik vanmiddag wél iets zal zeggen over de moeiten die onze kerken beroeren — dan is het niet zo, dat nu wél de preekstoel gedegradeerd wordt tot een burcht voor de lafaard. Want het gaat er vanmiddag niet om, dat ik u mijn mening over allerlei zaken opleg. Het gaat er niet om, dat ik vanuit deze burcht mijn pijlen ga afschieten tegen mensen die het niet met mij eens zijn.

Ik geloof: als er vanmiddag pijlen afgeschoten worden, dan dringen die net zo diep in mijn eigen vlees als in het vlees van anderen.

Want mensen, er is iets anders aan de orde. Wij verkeren gemeenschappelijk in de moeite. Wij zullen over allerlei dingen verschillend denken, maar we gaan er allemaal onderdoor. We weten geen van allen meer, hoe we hier dóór moeten komen, hoe we hieruit moeten komen.

Daarom zullen wij allen, en ook allen gemeenschappelijk, tot de Heere moeten gaan om Hem onze nood voor te leggen. En we zullen allen, en ook allen gezamenlijk, ons moeten laten gezeggen door het Woord van God. Psalm 123 bedoelt de gehele gemeente tot verootmoediging te brengen en dus zal een preek over deze psalm zich niet maar tot een déél van de gemeente mogen richten.

Het gaat er niet om, dat we elkaar verwijten maken, maar dat we samen tegen de Heere zeggen: wees ons genadig, Heere, wees ons genadig. Het is niet belangrijk, dat een groep in onze kerken gelijk krijgt. Maar het is belangrijk, dat onze kerken weer de gunst van de Heere ervaren, dat de toorn van de God der heerscharen niet langer brandt tegen het gebed van Zijn volk. Want vandaag is het maar niet een groep in onze kerken die er onder door gaat. De Heere heeft óns, ons allen, onze kerken tot een twistappél gesteld voor onze naburen en onze vijanden bespotten ons.

*) Ergens in ons land werd in een Geref. Kerk een preek gehouden in verband met de kerkelijke moeilijkheden in onze dagen. We noemen de naam van de predikant niet. Het gaat immers om de boodschap die gebracht wordt. We menen dat in deze preek veel gezegd wordt dat wij allen ter harte dienen te nemen. Red.

Ik geloof, dat dit het allerbitterste is, wat in Psalm 123 zo staat: wij zijn meer dan verzadigd van verachting; onze ziel is meer dan verzadigd van de spot der overmoedigen, de verachting der hovaardigen.

Deze week zei iemand in de gemeente tegen me: ik begin me steeds meer te schamen, dat ik vrijgemaakt ben; want allerlei mensen in m'n omgeving vragen me: jij behoort toch ook bij dat wonderlijke groepje, waar ze elkaar het licht in de ogen niet gunnen?

Het is een bittere zaak, wanneer er zo over de kerk van de Heere Jezus gesproken wordt.

Jawel, dat is bitter voor ons: dat de vrijgemaakte kerken bij de buitenwereld een reputatie hebben, waarover we maar het liefst niet praten.

Maar er zijn ergere dingen dan dat wij het er moeilijk mee hebben. Veel erger is, dat we hierdoor de „kleinen” ergeren. De laatste maanden geef ik catechisatie aan een aantal buitenkerkelijke jongelui. Ik praat met hen niet over de moeilijkheden in onze kerken: 'k heb de tijd hard nodig om hun mooiere dingen te vertellen. Maar ik heb me meermaalen afgevraagd: hoe zouden zij reageren, als ze er wél van hoorden? Hoe zullen ze straks reageren, wanneer ze zich bij de gemeente willen voegen en er hardhandig mee in aanraking komen? Hoe is vandaag al de reactie van de jongelui binnen de gemeente, die niet begrijpen, dat het zo toegaat in de kerk van de Heere Jezus?

Als ik aan mijn catechisanten denk, dan begrijp ik steeds beter, met welk een hartstocht, met welk een emotie de Heere Jezus heeft gesproken, toen Hij zei: Een ieder die één van deze kleinen die in Mij geloven, tot zonde verleidt, het zou beter voor hem zijn, dat een molensteen om zijn hals gehangen was en hij verzwolgen was in de diepte der zee.

En als we denken aan de mensen buiten de kerk, dan zullen we er iets van verstaan, hoe verschrikkelijk God op ons toorn, omdat we voor hen een verandering zijn om het Koninkrijk der hemelen binnen te gaan.

Want onze hemelse Vader wordt door buitenkerkelijke mensen beoordeeld naar Zijn kinderen op aarde. En onze Heiland wordt beoordeeld naar wat de kerkmensen van Hem laten zien — of niet laten zien.

Dat is het allerergste: niet, dat onze naam ermee gemoeid is, maar dat de Naam van de Heere, onze God, tot een bespotting wordt; dat om onzentwil de Naam van de Heiland wordt gelasterd.

Het is de roeping van de kerk om velen tot de Heere te trekken. Maar we maken elk Evangelisch woord van de kerk krachteloos, wanneer het niet gesteund wordt door een Evangelische samenleving in de kerk.

En daarom moeten we nooit zeggen: laat een buitenkerkelijke zich niet met onze zaken bemoeien, want hij kan er toch niet over oordelen.

Een buitenkerkelijke oordeelt doorgaans niet over onze zaken. Maar hij constateert wel, dat het licht op de kandelaar verduisterd is; dat de stad op de berg onzichtbaar is geworden in mist en rookwalm en grauwe wolken.

Een buitenkerkelijke oordeelt doorgaans niet over onze zaken, maar het is een zaak van de wereld, dat de Naam van onze Heiland, de enige Naam waardoor de buitenkerkelijke gered kan worden, niet verduisterd wordt door onze kerkelijke praktijken.

Als we dit alles overwegen, komt vanzelf de vraag op: wat moeten we dan doen om verandering in de situatie te brengen? En dat is geen theoretische vraag: ik weet, dat velen van u en vele broeders en zusters op andere plaatsen met deze vraag worstelen: wat kunnen we doen? — want zó mag het niet langer.

Broeders en zusters, ik weet op deze vraag

maar één antwoord: Ik hef mijn ogen op tot U, Die in de hemel troont. Zie, gelijk de ogen der knechten zijn op de hand van hun heren; gelijk de ogen der dienstmaagd zijn op de hand van haar gebiedster, zo zijn onze ogen op de Heere, onze God, totdat Hij ons genadig zij.

Als u vraagt: wat moeten wij doen? — laat het antwoord dan duidelijk zijn: wij moeten niets doen. Wij moeten alleen op de Heere wachten. Meer dan wachters op de morgen. Want bij de Heere is goedertierenheid en bij Hem is veel verlossing.

Misschien vindt u dit maar weinig bevredigend. Zouden we alleen moeten bidden en niet moeten werken?

Ik zal er iets meer van zeggen. Want er ligt vandaag een sterke verzoeking voor de deur. Deze verzoeking, dat we zeggen: we nemen het niet langer. Wij zullen orde op zaken gaan stellen. Deze verzoeking, dat we zeggen: die anderen hebben er een raar zaakje van gemaakt; die andere groep maakt de kerk kapot — en daar zullen wij nu eens een stokje voor steken. Dus brengen we onze kanonnen in stelling en wij gaan acties ondernemen om de invloed van die andere groep te breken, om die anderen uit te rangeren.

Als wij dit gaan doen — van welke kant ook — dan zullen we misschien van alles bereiken, maar dan wordt de toorn des Heeren niet van ons afgewend. Dan behoeven we niet meer te schreien: wees ons genadig, Heere, wees ons genadig — want dan zijn we al bezig zélf onze boontjes te doppen. We hebben dan de Heere niet meer nodig.

Ik geloof, dat het — altijd, maar zeker vandaag — zó scherp staat: onze verwachting is van de Heere alléén, maar dan wachten we ook op Hém — of we gaan zelf wat ondernemen, maar dan doen we 't zonder Hem. Wij verootmoedigen ons voor Zijn aangezicht, als knechten, als slaven, die alleen maar letten op de hand van hun Heer — óf we maken ons op, ongebroken en zonder verootmoediging, om zelf de zaken te regelen.

Wij moeten één ding goed begrijpen, broeders en zusters: het is vandaag niet belangrijk, wat deze of gene groep in onze kerken doet. Belangrijk is alleen, of de gunst van de Heere, onze God, over ons is.

Ik wil graag duidelijk zijn op dit punt, want het is een levenszaak voor de kerk, voor u allen, dat u hierin de Schriften verstaat. Het is een levenszaak voor ons allen, dat we ons hierin laten gezeggen door het Woord van God.

Als er iets in onze kerken gebeurt, waarvan u weet, dat het verkeerd is voor God, dan moet u daar „neen” tegen zeggen. Dan moet u weigeren aan die zonde gemeenschap te hebben. Zoals we dat in 1944 gedaan hebben, zo moeten we 't altijd weer doen: „neen” zeggen tegen alle ongerechtigheid.

En meer niet. Méer niet. Daarna behoeft u geen acties te ondernemen om de invloed van anderen te breken, uw eigen posities te versterken. Daarna heeft u maar één ding te doen: ik hef mijn ogen op tot U, Die in de hemel troont.

Dan kan het zijn, dat de Heere u werk te doen gééft. Dan kan de Heere uw wegen zo leiden, dat u het zomaar weet: nu moet ik dit doen, nu moet ik dat doen. En dat zal voor ieder weer anders liggen: voor een lid der synode anders dan voor een kerkeraadslid; voor een domine anders dan voor een gemeentelid.

Maar daarin zijn we volledig van de Heere afhankelijk. En van Zijn leiding.

Zolang wij nog vragen: wat moeten we doen? — zolang moeten we niets doen. Want zolang heeft de Heere kennelijk nog geen taak op onze schouders gelegd.

Laten we toch niet denken, dat wij de zaken in de kerk kunnen regelen, dat wij de verhoudingen gezond kunnen maken. Dat

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Tijdelijk adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Diemen
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Bilthoven
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

kan de Héere alleen. En de Heere doet het alleen, wanneer onze verwachting van Hém is.

In zijn verklaring van Psalm 123 zegt Calvijn, dat het een slaaf — op straffe van de dood — verboden was een zwaard te dragen. Hij was voor zijn bescherming aangewezen op zijn heer. Hij mócht geen wapens bij zich hebben om zichzelf te verdedigen.

Ik ben bang, dat wij dit na 1944 maar bitter slecht begrepen hebben. Want toen hebben wij het zwaard ter hand genomen, het vlijmscherp gewet; wij hebben onze kanonnen in stelling gebracht en zeer venijnige projectielen gebruikt. En wij hebben gevochten, gepolemiseerd, geprocedeerd voor ons recht.

Hadden we dan geen recht? En mochten we dat niet duidelijk zeggen? Ja, wij hadden recht en we mochten het zeggen ook.

Maar hoe weinig hebben we onze rechtszaak in Góds hand gegeven en alles van Hem verwacht? Hoe weinig waren onze open op de Heere, onze God, totdat Hij ons genadig zijn zou? We hadden 't zo druk met vechten, dat we geen tijd meer overhielden om te bidden.

Als wij na 1944 onze rechtszaak in Góds hand hadden gegeven, zou de Heere dan ons recht niet hebben doen dagen als de middag? Zou Hij het dan niet voor ons opgenomen hebben?

Ik zeg deze dingen niet, omdat ik er plezier in heb kritiek te oefenen op onze kerken. Ik zeg ze niet, omdat ik de vrijgemaakte kerken niet zou liefhebben. Het is de liefde van Christus die mij dringt om deze dingen te zeggen. Om ook te zeggen, dat de Heere toornig op onze kerken is, omdat wijzelf onze zaak ter hand genomen hebben en het niet uitsluitend van Hem hebben verwacht.

Waarom zouden wij, zo vraagt Calvijn, waarom zouden wij ons niet gaarne met lijfeigenen, met slaven laten vergelijken, als onze Heer de levende God is, Die het op Zich neemt, ons leven te beschermen, Die ons opzettelijk ontwapent en van alle wereldse middelen ontbloot, opdat wij leren aan Zijn genade genoeg te hebben?

Dat is het antwoord op de vraag: wat moeten we doen? Gods genade is u genoeg. En Zijn kracht wordt in onze zwakheid eerst ten volle openbaar.

Daarom hef ik mijn ogen op tot U, Die in de hemel troont. En onze ogen zijn op de Heere, onze God, totdat Hij ons genadig zij.

Bij het overlijden van Anne de Vries

Bij het overlijden van Anne de Vries staat vast dat hij met zijn romans over Bartje en Hilde voorzien heeft in de lectrueurbehoefte van het Christelijk volksdeel der dertiger jaren, dat ontspanning zocht, niet diepgaand, niet verheven, maar aansluitend bij wat aan opvattingen en gevoelens leefde in eigen hart.

De motieven waren geloof ik niet nieuw, ze sloten aan bij de noord-brabantse Merijntje Gijzen van de marxistische schrijver A. M. de Jong: Bartje was een drentse, christelijke Merijntje Gijzen. Dat Anne de Vries grote verdiensten heeft gehad voor de lectrueur behoevende orthodox-protestanten staat vast; allen die in de dertiger jaren en daarna zijn boeken hebben gelezen, moeten hem dank weten.

De vraag kan echter gesteld worden of Anne de Vries ook tot de **Nederlandse Literatuur** gerekend kan worden, een moeilijke vraag, te moeilijker omdat men dit kan beoordelen zowel naar het oeuvre als geheel als naar enkele fragmenten van blijvende waarde.

Of men de romans van Anne de Vries later in de literatuur zal terugvinden, is een vraag die eerst volgende generaties zullen beantwoorden, maar wanneer men deze schrijver zou willen toetsen aan enkele pagina's die ook als fragment van taal en voorstelling bewaard verdienen te worden, mogen zeker niet vergeten worden de twee pagina's die Anne de Vries in „Bartje zoekt het geluk” gewijd heeft aan de handen van Bartjes dode vader.

Eén der kenmerken van blijvende schoonheid is dat deze **evident** (in zich zelve duidelijk) is, aansprekend voor iedere generatie, begrijpelijk voor ieder mens.

Dat is geloof ik zeker het geval met het volgende fragment, en ik geloof niet dat wij, nu ook de handen van Anne de Vries rusten van hun arbeid, deze schrijver beter kunnen herdenken, dan door deze sublieme pagina's in herinnering te roepen:

„Bartje gaat toch naar de voorkamer. De lamp brandt er laag, hij draait die wat hoger. Hij doet de deur naar het achterhuis dicht. Daar ligt vader op het bed; op dezelfde plaats waar eens het lijk van moeder lag, ligt nu het zijne. Zijn hoofd is bedekt met een doek. Zijn handen slechts zijn zichtbaar.

Vaders handen. Ze liggen naast elkaar op het witte laken, bruin en verveerd, de linkerarm iets meer gestrekt dan de rechter, de vingers half geopend; zoals ze gegroeid zijn naar de steel van de schop, zo liggen ze nog op het doodsbed. O, Bartje kent die handen. Hij heeft er als kleine al stil naar gekeken, met bewondering en met afschuw. Hij heeft ze gevoeld aan zijn lichaam, die handen als mokers, wanneer hij ondeugend geweest was, en ook wel onverdiend. Maar ze hebben hem ook gedragen, toen hij klein was — hij heeft in die grote handen geslapen als in een bed. Ze hebben hem eens uit de sloot gered, toen hij bijna verdrongen was. Ze hebben zich ook een enkele maal zegenend op zijn hoofd gelegd. En ze hebben voor hem gewerkt....

Zie, hoe ze voor hem hebben gewerkt, voor hem en voor de anderen. Hoe breed zijn vaders handen, hoe misvormd door het werk, door littekens en bulten en schrammen. Het vuil van de aarde is er ingegroeid, dat heeft moeder Geesse niet weg kunnen wassen. Schoppen zijn het geworden, klauwen zijn het geworden met versleten nagels — met een eeltlaag in kussens er op. Hoeveel centenaars hebben die handen getild voor vrouw en gezin? Hebben ze niet bijna de halve aarde getild?....

Vaders handen — die waren het voornaamste van vader. Zijn woorden waren niet veel, zijn ogen waren maar somber, maar zijn handen, daarin staat zijn hele

leven gegraveerd. Ze hebben zich niet meer gevouwen dan nodig was en ze hebben zich vaak opstandig tot een vuist gebald, tot een ijzerharde hamer tegen de boeren en tegen het werk. Eens hebben ze zelfs een trotsen boer de deur uitgeslagen, toen die er slechts slavenhanden in wilde zien. En toch hebben ze zich weer gehoorzaam ontsloten om de schop te vatten — altijd weer — en hebben gestreden en gezwogen en gegraven in de aarde en geklauwd in de mest, om aan de avond het blanke brood te kunnen vasthouden en uit te delen aan de kinderen. Nu liggen ze dood en het schijnt alsof ze nóg vragen om de schop, om te mogen werken voor het gezin.

Bartje streelt die handen, die poten van het mensdier, dat vader was. De witte haren zijn als stoppels zo hard. Hij ziet zijn eigen handen er bij — twee paar handen liggen naast elkaar op het laken, van den ouden arbeider en van den jongen. Het zijn dezelfde handen. Wat smaller nog en wat slanker die van Bartje, wat lichter-bruin en niet zo misvormd. Maar eens zullen ze ook zo worden. Zulke handen zal Bartje

hebben, als hij op zijn doodsbed ligt....

Vaders handen.... Nu rusten ze, voor goed. Nu zullen ze stof worden in het stof, dat ze bewerkten. Hoe zei vader het vroeger? Een mens wroet net zo lang in de aarde, tot hij zich de aarde in heeft gewroet. . . Bartje vat die handen in de zijne. Hij heeft die dikwijls gevloekt, als ze hem sloegen. „Vader”, vergeef, dat ik het durfde!.... Hij streelt ze nu, maar hij heeft ze nooit bij vaders leven gestreeld. „Vader, vergeef. En vergeef het ook, dat ik U jarenlang heb vergeten en mijn eigen weg ben gegaan, slechts mijn eigen geluk heb gezocht”....

Nu groeit er toch een heet verdriet in Bartje, — een vlijmende smart om de handen van zijn vader. Hij buigt zich over het bed en zijn tranen vallen op die handen en liggen te glinsteren in het licht van de lamp tussen de dikke aders”. (pag. 172-173)

Zoals men Kloos, Boutens en Marsman aan enkele gedichten vasthoudt, zo dienen deze twee pagina's bewaard te blijven in onze aandacht, en aan volgende generaties voorgelegd als bewijs, dat deze schrijver pagina's heeft geschreven, die werkelijk tot de **Nederlandse Literatuur** behoren.

30.11.1964.

G. Puchinger.

Contrair of contradictoir

Een lezeres van „Opbouw” verzoekt mij er nog eens op te wijzen, dat ik bij de kerkeraad van Schiedam volstrekt geen gravamen tegen de belijdenis heb ingediend.

Zij heeft gelijk. De zaak lag zo.

Ik heb bij mijn bespreking van de offerthora in Lev. 1 - 7 gehandeld over de bijbelse leer der verzoening, die ons noopt te geloven, dat onze Zaligmaker waarlijk een dode nefesj is geworden, De Voorz. L. I b, 18-161. Omdat wij, predikanten, altijd „bij de tijd” moeten zijn, zo zegt men immers graag hier en daar, sprak ik daarbij over de theorie van een onsterfelijke ziel of hoe men zoets ook noemen moge (ziel, hart, persoon, enz.).

Hierover heeft toen een dominee bij ons in de buurt, die ik erg graag mag en daarom zelfs nu nog liever niet noem, een spectaculair stuk geschreven. Ik zweeg.

Dat stuk is toen door de pers gewandeld. Welke bladen het opnamen, kan zo zoetjes aan een ieder, die geen vreemdeling in Jeruzalem is, wel raden. Ik zweeg.

Totdat ook Ds. J. F. Heij er over sprak in het kerkblad voor het Noorden, waarbij hij er zijn verwondering over uitsprak, dat Ds. C. Vonk geen gravamen tegen de catechismus indiende. Ik vat kort samen.

Toen heb ik tegen onze kerkeraad gezegd, dat ik dit en dat vernomen had, dat ik evenwel niets te verbergen had, dat ik helemaal niet met een heimelijke leer rondliep, die tegen ons catholiek geloof inging en heb ik gevraagd, of ik daarover eens tot de kerkeraad spreken mocht.

Dat heeft de kerkeraad toen goed gevonden en heb ik gedaan. Ik heb het gesprokene voorgelezen, dat is daarna gedrukt, aan de kerkeraad ter hand gesteld, nogmaals besproken en toen uitgegeven onder de titel „Trouw Blijven”.

In die brochure kan men o.a. lezen, dat en waarom ik met de Gereformeerde leer instem. Helemaal. Zij is verkrijgbaar bij de heer A. de Blois, Gr. Florisstraat 44, Schiedam, door storting van f 1,- op diens giro-nummer 534103. Er worden nog steeds nieuwe exemplaren aangemaakt.

Kort gezegd heb ik in die brochure beweerd, dat Gods Woord wel onfeilbaar is, maar onze belijdenis niet. En nader heb ik aangetoond, dat men tegen die belijdenis

best een bezwaar mag hebben mits het maar haar substantie niet raakt. (Wat men onder die uitdrukking, de substantie der belijdenis verstaan moet, heb ik uiteengezet in een latere brochure, genaamd „De substantie van de catechismus (volgens aloud Geref. spraakgebruik)”, eveneens verkrijgbaar door storting van f 1,35.

Men mag de belijdenis niet tegenspreken op contradictoire wijze. B.v. door te beweren, dat Christenen hun kinderen niet behoeven te laten dopen. Een dominee, die zoiets werkelijk meent, moet daarover spreken met een kerkelijke vergadering. (En heeft dan de keus, volgens het ondertekeningsformulier, of prof. Kamphuis, tussen kerkeraad, classis of synode).

Evenmin zou een dominee of wie dan ook mogen leren, dat onze Zaligmaker nog niet genoeg geleden heeft, maar dat wij Zijn werk moeten aanvullen met goede werken. Ik noem maar iets.

Dat zou nu zijn de belijdenis op contradictoire wijze tegenspreken.

Maar men spreekt haar slechts op contraire wijze tegen, wanneer men b.v. vindt, dat de begrafenis des Heeren geen volstrekt bewijs ervan is, dat onze Zaligmaker waarlijk gestorven is. H.C. vr. en antw. 41. Ik ben het daarmee wel niet eens, want onze Heiland is door vrienden begraven en als die nog een aasje leven in Hem zouden hebben bespeurd, hadden zij vast en zeker alles gedaan om Hem in het leven te houden en hadden zij Hem stellig niet begraven. Maar goed, wanneer zo iemand dat nu zou zeggen, doch van mening zou zijn, dat de doorboorde zijde des Heeren, waaruit terstond bloed en water liep, wél voor hem het bewijs van Christus' waarachtige dood was, zou ik constateren, dat de man onze catechismus niet op contradictoire wijze tegensprak, doch slechts op contraire.

Wanneer een man tegen zijn vrouw zegt, dat zij de afgelopen maand niet zuinig heeft huisgehouden, is dat een contraire tegenspreking, zelfs van vrij ernstige aard. Maar wanneer hij haar ervan beschuldigt, dat zij zich in de afgelopen week echtelijk ontrouw gedragen heeft, spreekt hij haar op contradictoire wijze tegen. Dan raakt zulk spreken de basis der echtgemeenschap.

Zo is het gegaan en hiernaar moet men mijn werk nu maar beoordelen.

C. Vonk.

PERSSCHOUW

Knechten

Onder het opschrift „Knechten” schreef ds. C. G. Bos in het Kerkblad van Drenthe en Overijssel het volgende artikel:

Nu ik schrijf, is er in de situatie met betrekking tot de generale synode nog geen enkele „opklaring” gekomen. Wel hebben een paar moderamenleden „voor de synode” medegedeeld, „dat zij zo spoedig mogelijk opening van zaken over deze aangelegenheid hoopt te doen ten overstaan van de haar lastgevende kerken, mede teneinde onjuiste berichtgeving te achterhalen en mogelijke (!) verontrusting weg te nemen”. Maar nog weten de kerkeraden niet meer dan uit de spaarzamelijke persberichten publiek is gemaakt. We moeten het er allemaal maar mee doen, dat een „communiqué van de twaalf” zeer „tendentieus en essentieel-onjuist” wordt genoemd. Maar er wordt geen poging gedaan om dat aan te tonen en recht te zetten.

Dat moet toch niet zo moeilijk zijn als het allemaal zo duidelijk ligt. En daar waren wij meer mee geholpen. Ik begrijp ook niet waarom die opening van zaken zo lang op zich laat wachten. Dat „zo spoedig mogelijk” blijkt nogal rekbaar te zijn. Ondertussen hebben de broeders wél tijd om „de arbeid der synode” voort te zetten, alsof er niets bijzonders aan de hand is: rapporten over correspondentie met buitenlandse kerken enz. Ik begrijp daar niets van. Verstaan deze mannenbroeders dan niet, dat zij ZO niet verder kunnen en mógen en dat eerst hun opdrachtgevers gelegenheid moeten krijgen om over hun beleid te oordelen? Verstaan zij niet wat het zeggen wil, dat zij maar „knechten” zijn? Of om het nog wat duidelijker te zeggen: knèchten van de knèchten van de knèchten van de kerkeraden? Zo hebben wij dat toch weer zuiver gesteld in de vrijmakingstijd, toen de knèchten hoog te paard gingen zitten en de vorsten te voet konden gaan; toen de synoden gingen heersen en de kerken niet mochten „rebelleren” tegen hun „wettige synode”! De kerken toch zenden „afgevaardigden” naar de classis en zij krijgen een opdracht mee en moeten op de kerkeraden weer verantwoording afleggen van wat zij daar hebben gedaan. Zij zijn de knèchten van de kerkeraden.

Maar de classes zenden weer een paar „knechten” naar de particuliere synode en de particuliere synoden zenden weer een paar „knechten”, om met andere knechten van knechten van knechten van kerkeraden te vergaderen als generale synode. Wat hebben die knechten dus te doen als de zaak vastloopt, als zij niet verder kunnen, als zij voortarbeiden niet meer verantwoord kunnen voor hun opdrachtgevers? alleen die, dat zij naar die opdrachtgevers teruggaan. En dan mogen de andere „knechten”, die menen wél voort te kunnen, hen daarin niet hinderen, door zónder hen maar rustig door te gaan werken en het agendum te gaan afwerken.

Ik moet U eerlijk zeggen, dat ik niet begrijp hoe ds Zemel heeft kunnen schrijven over „De dictatuur van de „minderheid””, zoals hij dat gedaan heeft in het kerkblad van de vorige week. Het eerste gedeelte van zijn artikel onderschrijf ik. Maar het laatste gedeelte meen ik te moeten bestrijden. Hij weet meer dan ik, n.l. dat die minderheid de synode „de eis” voorgelegd heeft: „Het oordeel over ds Van der Ziel terugnemen of we gaan naar huis”. Het kan waar zijn. Maar dan maakt ook hier de tóon de muziek! Hebben die broeders misschien ook gezegd: „Zó kunnen en mógen wij niet verder, geen méter. Als U het genomen besluit niet terugneemt, zullen we éérst ons met onze opdrachtgevers moeten verstaan!” Dan prijs ik hen voor hun begrip van hun „knechtschap”!

Ds Zemel laat zelfs het woord „revolutie” vallen. Het is nogal wat! „Een synode die voor revolutie opzij gaat, heeft zichzelf om hals gebracht”. Revolutie is toch omverwerping van wettig gezag. Dus toch een héérsende synode?

Waar de meerderheid onderwerping eist van de minderheid? Hetgeen bij de meeste stemmen wordt goedgevonden, zal voor vast en bondig gehouden worden. Jawel, maar dat is geen gezagskwestie! En er is méér! Er is ook nog een „tenzij”. Tenzij het bewezen wordt te strijden tegen Gods Woord of de kerkenordering! Is het voor ds Zemel ten enenmale onmogelijk dat dit hier aan de orde is? En hebben deze broeders geen recht voeling met elkaar te houden en zich met elkaar te verstaan en van hún zijde opening van zaken te geven?

Wat ds Zemel voorstelt: maar doorwerken en dan straks de kerken de besluiten maar laten ratificeren (of niet!), als alles reeds in kunnen en kruiken is: dat kan niet altijd! Waarom geen ruimte gemaakt voor de consciëntie van de twaalf (dertien), die oordelen — en nu stel ik het maar heel scherp — OM GODS WIL niet te kunnen en te mógen doorwerken, ZO niet!

Ik zeg niet, dat ik het eens ben met de twaalf (dertien) tegenstemmers. Ik weet niet eens wáár

zij tegen gestemd hebben! Maar ik kom op voor hun RECHT en hun PLICHT, vóór zij verder gaan, gelegenheid te EISEN zich als goede knèchten met hun opdrachtgevers te verstaan. En ik moet van dikke woorden als „revolutie” niets hebben. Die dikke woorden doen het. Bij sommigen tenminste. „Tjonge, het is toch wat! Zijn we al zóver?!” Maar dit woord „revolutie” riekt mij in dit verband teveel naar „1944”. We hebben álteveel ellende beleefd van heersende synoden. Daar ben ik vurbang voor geworden. Ik hoop zeer, dat „de knechten” begrijpen, dat het hoog tijd is EERST de opdrachtgevers tenminste de gelegenheid te geven hen tot verantwoording te roepen. Daar is nu eenmaal tijd voor nodig. Particuliere synoden stamp je niet zomaar uit de grond.

Nog één ding moet me van het hart. Ik begrijp ook niet wat in DEZE situatie de „secundi” ter synode doen. Zijn ze geroepen? Door wie? Door het moderamen? Of door zittende synodeleden? Of zijn ze op eigen houtje gegaan? Het één lijkt me nog erger dan het andere. Zij hebben geen mandaat! Alleen de primi-afgevaardigden kunnen hún mandaat, als zij verhinderd zijn het uit te voeren, aan hen overdragen. Het lijkt mij toe, dat de kerken zich ernstig op moeten beraden of deze vergadering van mannenbroeders in deze samenstelling nog wel als wettige generale synode kan aangemerkt worden.

Het is wel diep tragisch, dat na zoveel maanden vergaderen, na zoveel moeizame arbeid, het hiérop uitgelopen is. We mogen deze broeders zeker niet hard vallen. Je moet er maar vóór geplaatst worden om de moeilijkste zaken, waar de mindere vergaderingen vaak niet uit konden komen, te behartigen. Vooral voor de praeses, die nooit eerder een generale synode heeft bijgewoond, een bijna bovenmenselijke taak! Bij alles, hoe we er verder ook over denken en oordelen, moet ons gebed blijven en zich verinnigen, het gebed om rechte wijsheid en leiding door Gods Geest naar Gods Woord.

C. V.

Synodalia

Ds Meester schreef in het Kerkblad van Noord-Holland het volgende onder bovenstaand opschrift:

Uit een brief

Van een buitenlandse predikant, een goede vriend en broeder in de Here, ontvingen wij een brief betreffende de akelige situatie van onze generale synode. Ik ben zo vrij met weglating van naam en adres een stukje uit deze brief in vertaling van mijn hand, hier door te geven.

Deze predikant schrijft dan o.m.:

„Vele jaren reeds gevoel ik mij nauw verbonden aan de groep van art. 31 omdat ik weet dat het een ware kerk van Christus is en dat zij een getrouw geluid laat horen. Met name in verband met de toenemende onhelderheid van de Geref. Kerk (bedoeld worden de synodalistische kerken, J. M.) scheen het mij dat de groep van art. 31 op een belangrijke post heeft gestaan in de strijd welke onze generatie heeft te voeren, niet alleen in Nederland maar ook daar buiten. Ik ben overtuigd dat satan om deze reden deze kerken wil verwoesten teneinde met meer kracht de leus in de ons omringende wereld te kunnen opheffen, dat absolute waarheden onbestaanbaar zijn in de 2e helft van de 20e eeuw, en dat degenen die rechtzinnig zijn altijd harde en onprettige lieden zijn. Stellig heeft satan de hand in deze zaak. En ik bid onze Vader op grond van het in de geschiedenis aan Golgotha's kruis volbrachte werk van Christus, dat satan geen goede resultaten moge behalen. En als deze scheur blijvend mocht worden, laten we dan samen bidden, dat de HERE moge geven dat satan zich overtild heeft in deze zaak, en dat in tegenstelling tot zijn doelstellingen en verwachtingen in Nederland uit deze ellende een helder getuigenis moge te voorschijn treden omtrent de realiteit van Gods bestaan, en Zijn heiligheid en liefde voor onze arme generatie duidelijk moge blijken.”

Hoogheid

Iemand vroeg mij wat deze term in het stukje van mijn hand over de generale synode, in de kerkbode van 21 nov., betekent. Laat ik mogen verwijzen naar Efeze 4 : 1-6 waar de apostel Paulus aanwijst hoe wij de vrede met elkaar in de gemeente en in het verband der kerken behoren te zoeken. Geestelijk. Dat wil zeggen in en door de Heilige Geest. Niet onszelf hoogstellend, al zouden we in enige zaak het zogenaamde „recht” of „gelijk” aan onze kant hebben. Paulus schrijft daar: ik vermaan u dan te wandelen waardig der roeping waarmede gij geroepen zijt, met alle nederigheid en zachtmoed-

digheid, met lankmoedigheid, en elkander in liefde te verdragen, enz. Leest u het alstublieft helemaal. Om ruimte te sparen citeer ik niet verder.

Dit is mijn antwoord op de vraag.

Gezinsblad

Voortdurend wordt gezegd en geschreven dat over de moeiten ter generale synode in de pers niet gesproken dient te worden omdat zij plaats gevonden hebben in z.g. comité-vergaderingen, die achter gesloten deuren plaats vonden. Het Gezinsblad schreef dit ook, maar zélf schrijft het blad uitvoerig over deze zaak. Met droefheid signaleer ik het stuk ondertekend met de letter B. in het blad van dinsdag 24 november in de rubriek: „rondom het kerkelijk erf”. In dit stuk geeft de schrijver blijk dat hij van het geestelijk samenwonen van broeders van hetzelfde huis zich een volkomen ongeestelijke voorstelling heeft gemaakt. Dit is op zich zelf erg genoeg. Maar tot daaraan toe. Maar dat deze volkomen ongeestelijke voorstelling gepropageerd wordt op het papier van een blad dat onder onze mensen een vertrouwenspositie inneemt is heel erg. En ernstig. Reeds eerder heb ik eens gewaarschuwd tegen demagogische voorlichting in dit blad. Ik kan er niet onder uit om thans dit te signaleren als verwoestend voor het schriftuurlijke leven uit de genade door de Heilige Geest.

Afgevaardigden I

Het is met de afgevaardigden van de laatstgehouden Part. Syn. van N.-Holland een vreemde zaak. Van de 4 primi zijn er 3 niet op de vergadering van de broeders in Rotterdam, en 1 wel, een ouderling. Maar die ene ouderling is niet meer ouderling, noch lid van een van de kerken in N.-Holland.

Dit feit ligt niet aan opzet, noch minder aan minder goede bedoelingen van bedoelde broeder, noch van iemand anders. Niettemin is het een feit.

De ene broeder die op de vergadering in Rotterdam de kerken van N.-Holland heet te vertegenwoordigen, behoort niet meer tot een van N.-Hollandse kerken. In Rotterdam houde men vooral nuchter rekening met dit feit.

Afgevaardigden II

De afvaardiging van broeders naar de Generale Synode geschiedt door de vergadering van de kerken in het ressort van de provincie. Uitsluitend een vergadering van de kerken van dit zelfde ressort heeft het recht eventueel te verklaren dat het mandaat van deze afgevaardigden wordt gerealiseerd.

Geen andere vergadering heeft dit recht. Het gaat niet aan, dat een generale synode verklaart van afgevaardigden der kerken dat zij de kerken die hen afvaardigden niet meer vertegenwoordigen. En het gaat niet aan dat een generale synode in hun plaats vervolgens secundi of tertii of quarti gaat oproepen. Dit tegen de stelling van prof. Kamphuis in „De Reformatie” van 28 november, blz. 66, 3e kolom.

INGEZONDEN

Op 6 april van dit jaar had ik iets te berde willen brengen, naar aanleiding van een artikel in het Gereformeerd Gezinsblad van 4 april. Ik schreef mijn artikeltje, maar toen ik het gereed had, besloot ik tóch maar het niet in te zenden, omdat ik vreesde, dat ik dan misschien zelf de fout zou maken welke ik wilde aanwijzen en bestrijden.

Na al hetgeen er in de laatste weken is gebeurd en werd gepubliceerd, meen ik dat het zin heeft het nú alsnog te laten afdrucken.

VERBORGEN VERLEIDERS

In Amerika verscheen enige jaren geleden een boekje, getiteld „hidden persuaders”. Wie het gelezen heeft, herinnert zich nog wel dat stukje over een bijzondere vorm van bioscoopreclame. Het komt ongeveer hierop neer. Tussen de vertoende film door worden flitsen gegeven van de naam van een bepaald merkartikel of gedrukt in hetzelfde lettertype dat op de verpakking voorkomt. Die flitsen zijn zó kort, dat men ze niet kan lezen en ze zelfs niet opmerkt. Doch zodra men op een toonbank of in een etalage dit artikel ziet, „herkent” men het. Men is op wonderlijke wijze door die korte flitsen toch zó beïnvloed, dat in het onderbewustzijn die naam is „gefotografeerd”.

Ik kan niet nagaan of en in hoeverre dit stukje een „sterk verhaal” is, maar hòe dit ook zij, uit de verdere inhoud van het boekje blijkt wel, hòe intens de aspirant-kopers beïnvloed worden door allerlei „verborgen verleiders”. In propaganda en reclame werkt men met media, die op onge-

lofelijk suggestieve wijze het denken en de wil van het kopende publiek in een bepaalde richting stuwen.

Hieraan moest ik denken, toen ik in het Gezinsblad van 4 april het artikel „RONDOM HET KERKELIJK ERF” las.

Na een uiterst leerzame inleiding over plaats en taak van de Generale Synode in ons kerkelijk leven, een voltallige lijst van de afgevaardigden en een bespreking rondom het agendum, volgt dan een beschouwing over de ernst van het werk, waartoe de afgevaardigden geroepen worden en over de gevaren waaraan zij bloot staan.

En nu ben ik vast van mening, dat het artikel van B. één van die gevaren is. Er worden geen namen genoemd. Zelfs geen zaken. Maar iedere afgevaardigde naar de Synode heeft, na dit artikel gelezen te hebben, enige injecties ontvangen die straks, wanneer hij met de zaken en met de personen wordt geconfronteerd, niet zullen nalaten hun werking te doen gevoelen. Ik wil een paar voorbeelden noemen.

I. Nare dingen, die appèlzaken, máár: „we kunnen er óók in proeven dat men in de kerken waakzaam wil zijn. Men wil de wacht betrekken bij de goede leer en bij een schriftuurlijke hantering van de kerkenorde (!! v. St.) en bij de heiligheid des levens, ook bij ambtsdragers, welke heilige levenswandel mede dient uit te komen in het zich houden aan afgelegde beloften”.

II. „Dan krijgen we uitspraken, waarbij kool en geit worden gespaard of uitspraken, die onjuist of onduidelijk zijn”.

III. „Of men ziet te veel naar personen. Die en die (!! v. St.) is toch zo'n vrome broeder. Doch een vrome broeder kan zeer onvroom doen of spreken en daarover heeft men nu juist te cordelen. Onder de Remonstranten waren er in de 17e eeuw ook vele vrome broeders, maar het oordeel van de Synode van Dordrecht was duidelijk en klaar”.

Ik vind dit een duidelijk voorbeeld van ongeste beïnvloeding. Er is hier nog maar nauwelijks sprake van VERBORGEN verleiding. Want ieder die geen vreemdeling is in Jeruzalem, kan in voorbeeld I gemakkelijk lezen waarom het gaat en om wie het gaat, terwijl III niet onduidelijk suggereert wat er met dezulken moet geschieden. B. is op 4 april al met de zaak klaar. Nog vóór de synode begonnen is. Mocht straks in de besprekingen het woord „vrome broeder” vallen, dan zullen sommigen het zéker herkennen, al herinneren ze zich misschien de herkomst niet meer.

Dat schreef ik op 6 april. En vandaag zeg ik: Laat ieder, die in deze dagen geroepen wordt tot journalistieke arbeid in verband met de moeiten waarin wij samen gekomen zijn, z'n verantwoordelijkheid kennen en de grenzen zien die niet mogen worden overschreden. Want persarbeid als de hierboven gesignaleerde is funest voor ons kerkelijk leven. Laten al onze „initialisten” dat bedenken, of ze nu J.K., v.Zw., D.Z., C.V. of alleen maar B. heten.

v. St.

Mededeling

Nu het, in verband met het conflict ter Generale Synode te Rotterdam-Delfshaven aan de kerkeraden gezonden schrijven, volledig is gepubliceerd, menen de 12 broeders, die hunnerzijds een vertrouwelijk schrijven aan de kerkeraden hebben doen toekomen, dit stuk voor belangstellende gemeenteleden beschikbaar te moeten stellen.

Het is verkrijgbaar bij br. G. van Oord, Weg naar Rhijnauwen 12 te Utrecht, tegen de prijs van f 0,50. Te storten op giro nr. 2679 van de Rotterdamsche Bank, Oude Kerkhof te Utrecht, t.a.v. de heer G. v. Oord, Weg naar Rhijnauwen 12, Utrecht, met aanduiding „Verantwoording”.

Het vertrouwelijk karakter van het stuk houdt in dat het niet wordt afgestaan voor publicatie in de pers.

KERKNIEUWS

Beroepen te Rozenburg (bij accl.): G. van Keulen te Waardhuizen.

Tweetal te Ulrum: A. Geelhoed te Zwagerveen-Zwaagwesteinde en E. Koop te Enumatil.

Bedankt voor Ermelo: K. B. Holwerda te Zalk en Veecaten.

Ds A. Koers. Na een verblijf van zes jaar nam Ds A. Koers (wegens vertrek naar Gorkum) afscheid van de gemeente te Nijverdal met een preek over 1 Cor. 12 : 13 b. In de afscheidsdienst werd het woord gevoerd door Ds W. G. Raven van Almelo namens de genabuurde kerken in de classis, wethouder L. de Vries namens B. en W. en br. W. Hof namens kerkeraad en gemeente. Op een speciale afscheidsbijeenkomst werden aan Ds en Mevr. Koers allerlei fraaie geschenken aangeboden.

Wagenborgen. De classis Appingedam hield zich nogmaals bezig met het feit, dat de kerk van Wagenborgen Ds A. van der Ziel had laten voorgaan in de dienst des Woords en kwam na discussie tot het besluit geen oordeel over de onderhavige zaak uit te spreken maar deze geheel voor de verantwoordelijkheid van de kerk van Wagenborgen te laten.

Classis Hardenberg. De classis Hardenberg sprak in haar vergadering van 3 december j.l. uit de huidige synode als wettig te beschouwen.

P.S. Overijssel. De roepende kerk van Enschede-Noord heeft een buitengewone Particuliere Synode samengeroepen op 22 december a.s.

ADRESSEN

Bergen op Zoom-Rilland, scriba: J. Koen, „Vrederust” 110, Bergen op Zoom; **Mijdrecht,** scriba: M. de Jong, Dr. H. Colijnlaan 110, Uithoorn; **Ds L. Douw,** Willem Kalfstraat 53, Enschede. Tel. 05420-8469; **Enkhuizen,** praeses kerkeraad: Jac. de Jong, N. Boerenvaart 3, Enkhuizen.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Zaterdag 21 november

had het bestuur van de Stichting te Amersfoort een vergadering met een aantal diakenen van die kerken, waarmee de Stichting in haar dagelijkse arbeid regelmatig contact heeft. Toen is natuurlijk ook gesproken over het tehuis. Iedereen wilde weten hoelang het nou nog duurt voordat met de bouw wordt begonnen. De voorzitter van de bouwcommissie, br. van Doornen, stelde kort en duidelijk: het bestuur wil direct gaan bouwen, doch we mogen nog niet. Het wachten is op een urgentieverklaring van het ministerie van Justitie. Zodra die er is, is voor het ministerie van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid de weg vrij om de vereiste bouwvergunning af te geven. Dit alles klinkt beleuwend, doch de spreker deed zijn mededelingen vergezeld gaan van een gelovig optimisme. Niemand weet beter dan hij welke moeilijkheden allemaal nog overwonnen moeten worden. Toch gaf hij te kennen er vast van overtuigd te zijn, dat het tehuis er zal komen.

Woensdag 25 november

werd het bejaardencentrum „d' Amandelboom” te Bilthoven geopend. Het was daar een feestdag. Wat een verkwikking om allemaal blijde mensen te mogen ontmoeten. Er werden vele geschenken overhandigd, doch hieronder was er een, dat niet aan het bejaardencentrum, doch aan een buitenstaander werd overhandigd. Tijdens de samenkomst in de Geref. Kerk van Bilthoven werd een collecte gehouden voor het kindertehuis. De opbrengst ervan was f 381,—. Het was voor br. Rosenbrand een blij moment toen hij dit bedrag, aan het einde van de dag, uit handen van de voorzitter, br. Kootstra, in ontvangst mocht nemen.

Broeders en zusters van de d' Amandelboom: wij danken U heel hartelijk voor deze feest-gave!

Zij deden ook mee!

Aan de prikkaartenactie van de Geref. School te Amsterdam deden ook mee de kinderen van Amstelveen en Zwanenburg. Jongens en meisjes: mij was niet bekend, dat jullie ook aan de actie hebben meegedaan. Nu ik dit wel weet geldt ook voor jullie: het was fantastisch!

Geraagd: een verkoopdag.

De netto-opbrengst van de te Ede gehouden verkoopdag is geworden f 3.256,09. Hiermede zijn alle verwachtingen verre overtroffen.

Maar nou verder. Er is nog heel wat overgebleven. Denk niet dat dit dan wel onverkoopbare restanten zullen zijn. U moest eens kunnen zien wat er op het adres van de Stichting allemaal nog op verkoop staat te wachten. Om van te watertanden.

Het damescomité, dat de verkoopdag te Ede organiseerde, besloot om alles wat is overgebleven ter beschikking te stellen van die vereniging of dat comité, dat voor het kindertehuis een verkoopdag wil organiseren.

Op de eerste oproep kwam geen enkele reactie binnen.

Laat deze unieke kans U niet ontglippen.

Wie pakt de koe bij de hoorns?

Brieven aan: Beatrixlaan 37. Telef. 08380-2962.

„Jeugd zingt voor jeugd”.

Het Gereformeerd Kinderkoor te Zwolle vraagt nog eenmaal Uw aandacht. Alleen nog om U mede te delen hoeveel de verkoop van de plaat: „Jeugd zingt voor jeugd” heeft opgebracht. Het koor heeft het forse bedrag van f 1.250,— bijeen gezongen. Dit is de netto-opbrengst. Tegen de initiatiefnemers zeg ik: het is goed luisteren naar de plaat, doch het bedrag is niet minder een verrassing geworden.

Verder ontvingen wij:

„Als St. Nicolaascadeautje voor het tehuis” f 100,—; De afd. Drenthe van de Bond van Geref. J.V.'s in Nederland, hield op dankdag haar traditionele najaarsmeeting. „Een klein blijk van onze dankbaarheid was de opbrengst van een collecte voor „Het Tehuis” van onze kinderbescherming”. f 163,70; „Weer een (g)liftje richting Eigen Huis” f 10,—; „Nieuwbouw van nieuweeling” f 5,—; „Namens comité te Amersfoort” f 82,50; „geboorte Hendrik Jan” f 5,—; „J.V. en M.V. te Langeslag” f 35,60; „Collecte jaarfeest K.V. en M.V. Uithuizermeeden” f 45,—.

Verantwoording:

Over de laatste veertien dagen ontvingen wij

van kerken	f 1.147,76
van particulieren	f 2.174,—

Collecten en giften met vermelding „voor het tehuis” ontvangen wij gaarne op postrekening nr. 52325 t.n.v. „Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.”

VERANTWOORDING GIFTEN KERKBOW ITALIE

De volgende giften werden sinds de vorige verantwoordingen ontvangen:

J. H. B. te H. f 20,—; J. L. te K. ((11e maal) f 2,50; E. V. te T. P. f 10,—; Can. Ref. Church, Chatham f 90,—; P. d. G. te S. f 10,—; J. v. d. B. te R. f 5,—; G. W. te Z. f 10,—, totaal f 147,50,—; totaal inclusief vorige verantwoordingen f 6858,08.

Alle gevers hartelijk dank! Het verheugt mij, dat ook de broeders en zusters in Canada dit werk willen steunen en daarvoor een mooie bijdrage zonden. Heel veel dank!

Verdere giften worden gaarne ingewacht op mijn girorekening Nr. 50440 (P. Groen, Rotterdam).

In dankbaarheid jegens God berichten wij U de voorspoedige geboorte van ons dochtertje

AKKE JOUKJE

zusje van: Jenny, Gosse en Nico

B. DAM

J. DAM-BAKKER

Wageningen, 30 november 1964
Van der Waalsstraat 1

In zijn Heere ontslapen, mijn lieve man, onze lieve vader en grootvader

WILLEM VAN AKEN

Ridder in de orde van Oranje NASSAU op de leeftijd van 77 jaar.

In het kruis zal 'k eeuwig roemen.

Uit aller naam:

M. G. v. AKEN-Ypes.

Bilthoven, 2 dec. '64

„d' Amandelboom”

v. Houdringelaan 70

De begrafenis heeft plaats gehad op zaterdag 5 dec. '64 te De Bilt.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij